

Natura 2000-handleplan

Vasby Mose og Sengeløse Mose

Natura 2000-område nr. 140

Habitaområde H124

November 2012

**Høje-Taastrup
Kommune**

Indholdsfortegnelse

Indholdsfortegnelse.....	2
Baggrund.....	3
Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan	4
Mål for planperioden.....	6
Forventede metoder og forvaltningstiltag	7
Prioritering af den forventede forvaltningsindsats.....	9
Forventet effekt.....	11
Strategisk miljøvurdering.....	12
Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag.....	12
Bilag 2: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur	14
Bilag 3: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.	15

Vedtaget af Høje-Taastrup Kommunes byråd den 20. november 2012

Baggrund

Der er udarbejdet statslige Natura 2000-planer for 246 Natura 2000-områder, som kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside, [Natura 2000-plan](#).

Denne handleplan er en udmøntning af Natura 2000-planen for område nr. 140 Vasby Mose og Sengeløse Mose.

Handleplanen er udarbejdet af Høje-Taastrup Kommune.

Kommunen er ansvarlig for handleplanen og skal sikre gennemførelse inden udgangen af år 2015.

Handleplanen er udarbejdet med hjemmel i miljømålsloven (lovbekendtgørelse nr. 932 af 24/9 2009) og bekendtgørelse nr.1117 af 25/11 2011 om kommunalbestyrelsernes Natura 2000-handleplaner

Det fremgår af lovgivningen:

- at en handleplan skal indeholde:
  - en prioritering af handleplan-myndighedens forventede forvaltningsindsats i planperioden
  - en angivelse af mål og forventet effekt for de enkelte aktiviteter
  - de forventede metoder og forvaltningstiltag, som handleplan-myndigheden vil tage i brug for at forbedre naturtilstanden eller fastholde gunstig bevaringsstatus
- at en handleplan ikke må stride imod retningslinjer fastsat i den statslige Natura 2000-plan.
- at en handleplan skal være så konkret, at dens gennemførelse kan vurderes. Dog må handleplanen ikke foregribe det præcise indhold af de aftaler eller afgørelser, der træffes i forhold til den enkelte lodsejer i forbindelse med gennemførelse af handleplanen.

Alle myndigheder skal i deres arealdrift, naturforvaltning eller ved udøvelse af deres beføjelser i henhold til lovgivningen i øvrigt lægge Natura 2000-planen og -handleplanen til grund.

I handleplanen anvendes en række Natura 2000-begreber m.m., som er defineret nærmere i bilag 3.

Sammendrag af den statslige Natura 2000-plan

Natura 2000-område nr. 140 Vasby Mose og Sengeløse Mose

Områdebeskrivelse

Området består af to store moser og udgør i alt 109 ha. Moserne er vigtige botaniske lokaliteter, særligt Vasby Mose, som har været overvåget siden 1984 først af Hovedstadsrådet og siden af Københavns Amt. Begge moser har været omfattet af ældre fredninger. Disse ønskede det daværende Københavns Amt forbedret gennem rejsning af nye fredninger, der muliggjorde pleje. Vasby Mose er fredet igen i 2005, mens Sengeløse Mose er fredet igen i 2007. Moserne har tidligere været udnyttet til græsning og høslæt samt under og efter krigen til tørvegravning.

Vigtigste naturværdier

Naturtyperne rigkær, 7230, og tidvis våd eng, 6410, er stadig udbredt i både Vasby og Sengeløse Mose, men som små isolerede områder. Det mest værdifulde rigkær i Natura2000-området findes på et mindre areal centralt i Vasby Mose.

Vasby- og Sengeløse Mose er den eneste danske lokalitet med både melet kodriver og halvgræsset rust-skæne. Her er store bestande af butblomstret siv, kødfarvet gøgeurt, sumphullæbe, vibefedt, eng-ensian, krognæb-star og pile-alant. Alle plantearter, der er karakteristiske eller typiske for naturtypen rigkær og tidvis våd eng.

Det er dokumenteret, at bestanden af rust-skæne i nutiden findes i to områder, hvor der er gravet tørvesmuld under og efter 2. Verdenskrig.

I Natura2000-området findes mindre arealer med elle- askeskov, 91E0.

Trusler mod områdets naturværdier

Der er foretaget en tilstandsvurdering for de fleste af områdets naturtyper, og truslerne mod udpegningsgrundlaget er registreret.

Mange af de naturtyper, som området er udpeget for at beskytte, vurderes at være påvirket af atmosfærisk kvælstofdeponering (eutrofiering). Flere steder er der problemer som følge af tilgroning pga. manglende afgræsning, ligesom afvanding og invasive arter er en trussel for naturværdierne flere steder i området. Derudover er fragmentering en trussel for naturtyperne på sigt. Intensiv skovdrift kan medføre, at skovnaturtyper forringes eller ødelægges, eller at skovnaturtyper konverteres til skovnaturtyper, der ikke er omfattet af habitatdirektivet.

Målsætning

Den overordnede målsætning for området er, at Vasby Mose og Sengeløse Mose skal udgøre et moseområde med en sammenhængende natur af god kvalitet. Områdets rigkær og tidvis våd eng prioriteres højt. Naturtypernes areal sikres øget, og der skabes sammenhæng mellem arealer med de udpegede naturtyper. Den prioriterede skovnaturtype elle- og askeskov sikres.

Indsats

Oversigt over væsentlige indsats til gennemførelse af denne plan:

Indsats	Stort omfang	Mindre omfang	Undersøges nærmere	Ikke anvendt
Rydning, fjernelse af uønsket opvækst Herunder bekæmpelse af invasive arter		X		
Forbedring af hydrologi Fx ved at standse dræning, genoprette vandløb, fjerne diger		X		
Ekstensiv drift Fx indførelse eller opretholdelse af græsning, høslæt mm.		X		
Sikring af arealer Sikring af natur der ikke pt. er beskyttet (fx stenrev og skovnatur)				X
Reducere forstyrrelser Fx færdsel, sejlads og jagt				X
Forbedring/sikring af levesteder Fx ved etablering af vandhuller, sikring af redetræer eller større fouragerings- eller yngleområder		X		

Indsatsen vil helt overvejende dreje sig om sikring af og/eller genindførelse af lysåbne forhold ved rydning af opvækst og drift (græsning) af naturtyperne samt gennemføre en indsats over for invasive plantearter. For mange vandafhængige naturtyper vil det desuden være afgørende at sikre en forbedret hydrologi, ligesom der skal sikres gode levesteder for skæv vindelsnegl og sump-vindelsnegl. Der foretages en sammenkædning og udvidelse af forekomsterne af rigkær og tidvis våd eng, hvor det naturmæssigt er muligt, og der sikres god hydrologi på ca. 1 ha tidvis våd eng. Indsatsen for skovene vil helt overvejende dreje sig om beskyttelse af skovarealerne, samt sikring af hensigtsmæssig skovnaturtypebevarende drift og pleje.

Mål for planperioden

(Natura 2000-planens indsatsprogram)

Natura 2000-planens indsatsprogram er bindende retningslinjer for handleplanen i første planperiode, og anvendes derfor som handleplanens mål. Dette indsatsprogram skal være gennemført med udgangen af år 2015. Indsatsprogrammet vedrører alene naturtyper og arter, som er på udpegningsgrundlaget for Natura 2000-området, jf. bilag 1.

Indsatsprogrammet er på side 19 i [Natura 2000-planen](#).

Her er et sammendrag:

Naturtyper

- ❖ De lysåbne terrestriske naturtyper skal sikres en hensigtsmæssig ekstensiv drift og pleje
- ❖ Der sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi på arealerne med rigkær, hængesæk og tidvis våd eng
- ❖ Invasive arter som kæmpe-bjørneklo skal bekæmpes, og deres spredning skal bekæmpes
- ❖ Naturtyperne rigkær (7230) og tidvis våd eng (6410) udgør små og fragmenterede arealer. Derfor udvides og forbindes arealer med disse naturtyperne. Områderne udvides med nye græsningsområder af størrelsesordenen 3-6 ha så vidt muligt omkring arealerne med den højeste naturtilstand
- ❖ Hvor de naturgivne forhold gør det muligt, sammenkædes naturtypeforekomsterne
- ❖ Dræn søges sløjfet på tidvis våd eng
- ❖ Tilførsel af næringsstoffer til naturtyperne fra dræntilløb og fodring reduceres

Skovnaturtyper

- ❖ Skovnaturtyper sikres en skovnaturtypebevarende ekstensiv drift og pleje eller i særlige tilfælde udlægges til urørt skov
- ❖ Der undersøges nærmere, hvor der er behov for at skabe mere hensigtsmæssig hydrologi i skovnaturtyperne, og disse steder sikres den for skovnaturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi

Arter

- ❖ Der sikres velegnede levesteder for sump-vindelsnegl og skæv vindelsnegl

Indsatser som forventes gennemført via anden planlægning end handleplanen

Husdyrgodkendelsesloven:

Reduktion af kvælstof-deposition fra luften på områdets naturtyper sker ved administration af denne lov.

Vandplanen:

- ❖ Regulerer tilførslen af næringsstoffer til søer og vandløb.
- ❖ Sikrer vandløb gode fysiske og kemisk forhold samt kontinuitet.
- ❖ Sikrer at områderne ikke bliver oversvømmet af næringsrigt åvand.

Planlagt indsats efter vandplanen der kan påvirke udpegningsgrundlaget i Natura 2000-område væsentligt, skal konsekvensvurderes i henhold til habitatdirektivets artikel 6, stk. 3. Indsatsen kan i

givet fald kun gennemføres, hvis det på grundlag af bedste faglige viden dokumenteres, at aktiviteten ikke vil skade bevaringsmålsætningen for området.

Bjørneklo-indsatsplan:

Høje-Taastrup Kommune har en indsatsplan til bekæmpelse af kæmpe-bjørneklo, som omfatter hele kommunen. Planen pålægger alle ejere, såvel private som offentlige, der har kæmpe-bjørneklo at foretage en effektiv bekæmpelse med henblik på at udrydde planten.

Fredninger:

Vasby Mose og Sengeløse Mose er omfattet af hver sin fredning. Fredningerne har bl.a til formål at bevare og reetablere eng- og overdrevslandskabet, herunder forbedre mulighederne for den sjældne kalkoverdrevsflora og skabe spredningsmuligheder for den sjældne rigkærsvegetation. Endelig skal fredningerne sikre overholdelsen af Danmarks internationale traktatmæssige forpligtigelser til at beskytte naturen, herunder de to fredningsområders status om EU-habitatområde.

I fredningsbestemmelserne fremgår at plejemyndigheden, Høje- Taastrup Kommune, skal udarbejde plejeplan som omfatter hele det fredede område for hver af de 2 moser. Udarbejdelse af plejeplanerne har afventet den statslige Natura 2000-plan for Vasby- og Sengeløse Moser for at sikre en koordineret indsats.

Forventede metoder og forvaltningstiltag

Her angives de metoder og forvaltningstiltag, som forventes at skulle anvendes for at opfylde handleplanens mål (Natura 2000-planens indsatsprogram).

Den konkrete indsats på et areal forventes i stort omfang udmøntet ved, at lodsejeren søger om tilskud fra en række særlige tilskudsordninger under Landdistriktsprogrammet. For nærmere information henvises til [NaturErhvervsstyrelsen](#) og – for skovbevoksede arealer – til [Naturstyrelsen](#)

De forventede metoder og forvaltningstiltag beskrives først for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, og derefter for *arterne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1.

Naturtyper

Hovedparten af arealet med naturtyper er kortlagt, og kan ses på Danmarks Miljøundersøgelses hjemmesiden [PRIOR](#). Databasen Prior indeholder oplysninger om Natura 2000 områdernes naturtilstand og forvaltningsbehov.

Der er medtaget et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for disse kortlagte arealer, herunder et skøn over omfanget af igangværende indsatser, der bidrager til at gennemføre handleplanens mål.

Her beskrives de enkelte metoder og forvaltningstiltag:

Rydning af uønsket opvækst

På lysåbne naturtyper kan der være behov for at rydde træer og buske inden f.eks græsning eller høslæt kan iværksættes. Det drejer sig om naturtyperne rigkær (7230), hængesæk (7140) og tidvis våd eng (6410).

Der skønnes at være behov for at rydde i størrelsesordenen 6 ha af de kortlagte naturtyper, hvoraf der skønnes at der ikke er igangværende projekter med rydning.

Forbedring af hydrologi

Det fremgår af Natura 2000-planens indsatsprogram, at der skal ”sikres den for naturtyperne mest hensigtsmæssige hydrologi i arealer med rigkær (7230), hængesæk(7140) og tidvis våd eng(6410)”. De hydrologiske forhold vil typisk blive forbedret ved at afbryde dræn eller afvandingsgrøfter i et område.

Der skønnes at være behov for at forbedre de hydrologiske forhold på i størrelsesordenen 1½ ha af de kortlagte naturtyper.

I Natura 2000 planen under afsnittet ”trusler mod områdets naturværdier – Uhensigtsmæssig hydrologi” anføres det, at der i de senere år har været eksempler på meget høj forårsvandstand, som har påvirket bestanden af melet kodriver i Vasby Mose meget netagivt. I den nordøstlige del af Sengeløse Mose er der anført, at der er en kraftig dræning med grøfter, der påvirker vegetationen.

Høje-Taastrup Kommune har gennem de seneste år kunnet konstatere en generel stigende grundvandstand i det primære magasin på 1 til 2 meter i kommunen. I forbindelse med vurdering af behovet for forbedring af hydrologien i Natura 2000 området bør vandtilgangen til moserne derfor undersøges forud for iværksættelse af ændrede hydrologiske forhold. I undersøgelsen bør indgå grundvandstand, klimaforhold, tørveafbrænding og overfladevandmængder. I undersøgelsen bør endvidere indgå en vurdering af en fremtidig ændret hydrologisk tilstand og sikring af drift og vedligeholdelse af de lysåbne naturarealer.

Der skal ligeledes foretages en koordinering med vandplanen for Roskilde- og Isefjord. Sengeløse Å og Spang Å skal ifølge vandplanen have ændret vandløbsvedligeholdelse. Disse to åløb går igennem Natura 2000 området. Det fremgår af Natura 2000 planens indsatsprogram, at det sikres gennem vandplanen, at moserne ikke bliver oversvømmet af næringsholdigt åvand.

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper forventes plejet ved ekstensiv græsning og/eller høslæt. Det drejer sig særligt om naturtyperne rigkær (7230), hængesæk (7140) og tidvis våd eng (6410). Der skønnes at være behov for græsning og/eller høslæt på størrelsesordenen 9 ha af de kortlagte naturtyper, her af skønnes ca. 3-4 ha allerede at være omfattet af eksisterende aftaler eller lignende om græsning/høslæt.

Tørveskrab

For enkelte lavtliggende mosearealer kan der være potentiale for genskabelse af habitatnatur tidvis våd eng og rigkær med en særlig pleje ved tørveskrab af næringsberiget tørvejord. Der skønnes at være behov for tørveskrab på ca. ½ ha.

Sikring af skovnaturtyper

Det fremgår af Natura 2000-planens indsatsprogram, at ”skovnaturtyper sikres”. Det vil primært ske ved at sikre en skovnaturtypebevarende drift og pleje - se bilag 3. Der skønnes at være behov for, at i størrelsesordenen 1 ha omfattes af en skovnaturtypebevarende drift og pleje, hvoraf hovedparten skønnes allerede at være beskyttet på denne måde.

Arter

Levestedskravene for Skæv vindelsnegl tilgodeses af indsatser for naturtyperne; primært øget afgræsning.

Levestedskravene for Sump vindelsnegl er sikret gennem intakt hydrologi og i de eksisterende uafgræssede bestande af Kær-Star og lignende, der altid vil findes i mosen – udenfor og indenfor græsningsfolde.

Det vurderes ikke at være behov for supplerende indsats for arterne.

I Tabel 1 angives i skemaform de forventede metoder og forvaltningstiltag for *naturtyperne* på udpegningsgrundlaget, jf. bilag 1. Tabellen er inddelt i 3 grupper:

- Lysåbne naturtyper, inkl. sø- og vandløbsnaturtyper (se bilag 3)
- Skovnaturtyper (se bilag 3)
- Ny habitatnatur (dvs. forventede udvidelser af naturtyperne)

Tabellen viser et skøn over omfanget af de enkelte metoder og forvaltningstiltag for de kortlagte naturtyper samt et skøn over omfanget af ny habitatnatur. I den forbindelse skelnes mellem ”Igangværende indsats” og ”Behov for ny indsats”, da der allerede er igangværende indsatser i Natura 2000-området, der bidrager til at opfylde handleplanens mål.

Tabel 1: Forventede metoder og forvaltningstiltag for naturtyperne*

Forventede metoder og forvaltningstiltag	Skøn over omfanget af:		
	Igangværende indsats	Behov for ny indsats	Samlet indsats
Lysåbne naturtyper:			
Rydning af uønsket opvækst	0 ha	0-6 ha	0-6 ha
Forbedring af hydrologi	0 ha	0-1½ ha	0-1½ ha
Græsning eller høslæt	3-4 ha	0-5 ha	3-9 ha
Tørveskrab	0 ha	0-½ ha	0-½ ha
Bekæmpelse af invasive arter	½ ha	0-2 ha	½-2 ha
Skovnaturtyper:			
<i>Skov uden fredskovspligt:</i>			
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	Ca. 1 ha	0 ha	Ca. 1 ha
Ny habitatnatur*:			
Udvidelser af naturtyper	0 ha	3-6 ha	3-6 ha

* I bilag 2 er der et kort, som viser potentielle områder for ny habitatnatur.

Prioritering af den forventede forvaltningsindsats

Indsatsen i 1. planperiode skal standse tilbagegangen for naturtyper og arter på udpegningsgrundlaget. I Natura 2000-planen er dette mål udmøntet i fire sigtelinjer:

1. Areal og tilstand af udpegede naturtyper og levesteder for udpegede arter må ikke gå tilbage eller forringes.

2. Små og fragmenterede habitatnaturtyper og levesteder for arter, som ikke kan opretholdes ved drift af det nuværende areal alene, sikres ved arealudvidelse, sammenkædning af arealer, pleje af naboarealer og / eller etablering af spredningskorridorer.
3. Naturtyper og levesteder, som ikke er beskyttet af natur- og miljølovgivningen skal sikres.
4. Der skal gøres en særlig indsats for naturtyper og arter, hvis biogeografiske status er i fare for at blive alvorligt forringet i 1. planperiode

De fire sigtelinjer lægger niveauet for den indsats, som handleplanmyndighederne skal gennemføre, og er udtryk for den nationale prioritering i 1. planperiode.

I første planperiode gælder indtil videre den med Grøn Vækst afledte nationalpolitiske præmis om frivillighed i Natura 2000-indsatsen, hvilket også er baggrunden for økonomiaftalen for 2013 mellem regeringen og KL, der lægger de økonomiske rammer for den kommunale Natura 2000 indsats.

Her beskrives de dele af indsatsprogrammet, som handleplanmyndighederne forventes at gennemføre med særligt fokus og tidligt i planperioden:

Principper for prioritering:

Vi prioriterer

- fremkommelighed i projekterne og dermed frivillighed og inddragelse i forhold til lodsejere
- at handleplanens indsatser vil blive set i sammenhæng med myndighedernes øvrige forvaltningsopgaver
- Synergi med andre indsatser for at opnå de største gevinster med færrest ressourcer. Det gælder både i forhold til vandplanen, fredninger, sikring af biodiversitet, klimaplaner, friluftsliv m.m.

Tidlig opsøgende/faciliterende indsats over for særlige lodsejergupper, f.eks.:

Lysåbne naturtyper:

Handleplanmyndigheden vil generel gerne fremme og beskytte de lysåbne arealer ved hjælp af rydning og græsning / høslæt. Denne indsats skal løftes gennem øget fokus på, og oplysning om tilskudsordninger. Herunder fokus på tidlig opsøgende / faciliterende indsats over for lodsejere.

Der satses generel på en særlig indsats for at sikre, udvide og sammenkæde arealerne med rigkær og tidvis våd eng. Det skal dels gøres ved en indsats for at fastholde afgræsning af eksisterende rigkær og tidvis våd eng, dels ved at græsningsarealer med potentiale for at udvikle rigkær- og tidvis våd eng fortsat græsses. Endvidere satses på rydning af træer og buske, samt hegning og græsning i forbindelse med eksisterende rigkær og tidvis våd eng, der kan medføre forbedring af indsatsen og øge arealet med habitatnatur.

Indsatsen for sikring af hængesæk vil dels handle om rydning af opvækst, og dels være et forsøg på at sikre optimal hydrologi.

Skovnaturtyper:

Yderligere sikring af elle- og askesumpen.

Større og mere komplekse forvaltningsindsatser

Et komplekst indsatsområde er hydrologien i Vasby- og Sengeløse Moser. I forbindelse med forvaltningsindsatsen omkring forbedring af de hydrologiske forhold, bør der foretages forudgående

undersøgelse af vandtilgangen til moserne, samt mulige og nødvendige plejebestanden for at sikre lysåbne naturtyper.

Forventet effekt

I dette afsnit beskrives den forventede naturmæssige effekt ved at gennemføre de enkelte aktiviteter. Den faktiske naturmæssige effekt for naturtyper og arter vil løbende blive fulgt i det nationale overvågningsprogram, NOVANA.

Lysåbne naturtyper:

Rydning af uønsket opvækst

I forbindelse med pleje af lysåbne arealer vil det ofte være nødvendigt at foretage en rydning af buske og træer. Det vil typisk være arealer, hvor græsning eller slåning har været enten utilstrækkelig eller helt opgivet, og der har indfundet sig uønsket opvækst. Det kan f.eks. være tjørne-, elle- og pilekrat i moser, enge og søer. Rydningen sikrer, at den floara og fauna, der trives med lysåbne forhold, ikke skygges bort. Det er vigtigt, at det ryddede opvækst fjernes for at skabe gode vækstbetingelser for den lysåbne vegetation.

Ved rydning af arealer med stort potentiale for at udvikle ny habitatnatur vil den vegetation, der er karakteristisk for naturtyperne, kunne indfinde sig igen. Det gælder særligt for tidlige tilgroningsstadier af naturtyperne.

Græsning eller høslæt

Hovedparten af de lysåbne naturtyper er betinget af græsning eller høslæt. Overlades de til sig selv uden drift, vil de gro til i høje urter og græsser og med tiden springe i krat og skov. Det er en naturlig proces, men hvis det får lov at ske, vil et stort antal arter blive skygget bort.

Græsning eller høslæt vil derfor have en stor positiv effekt på de fleste lysåbne naturtyper og vil ofte være en forudsætning for gunstig bevaringsstatus. Der er dog enkelte lysåbne naturtyper, der ikke eller kun i særlige tilfælde vurderes at have behov for afgræsning eller høslæt. Det drejer sig f.eks. om hængesæk.

Græsning eller høslæt er et middel til at bekæmpe invasive arter som f.eks. kæmpe-bjørneklo, samt at holde genvækst af vedplanter nede og sikre lysåbne arealer.

Afgræsning bør foregå uden eller med begrænset tilskudsfordring eller ved høslæt (d.v.s. med fjernelse af det afslåede materiale), så effekten vil være særlig positiv, idet plejen i disse tilfælde både sikrer lysåbne forhold og fjerner næringsstoffer fra arealerne.

Forbedring af hydrologi

Lukning af grøfter, fjernelse af drænrør mv. kan være afgørende plejetiltag for våde naturtyper som f.eks. rigkær, tidvis våd eng og hængesæk. Dette gælder også for en række arter tilknyttet våde naturtyper som f.eks. vindelsneglene. Effekten af de mere naturlige vandstandsforhold vil typisk være, at fugtigbundsarterne bliver mere dominerende, og at der genindvandrer flere arter tilknyttet våde og fugtig bund. Desuden vil uønsket opvækst af træer og buske blive hæmmet, nedbrydning af førnelag vil ophøre og der vil opbygges nyt tørvelag. Det vil sikre mindre næringsfrigørelse og CO₂-udslip.

Tørveskrab

Tørveskrab er særlig relevant på tidligere landbrugsopdyrkede eng- og mosearealer i umiddelbart tilknytning til værdifulde rigkær og tidvis våd eng områder. Der er tidligere med succes anvendt tørveafskrabning i Vasby mose for at genskabe et artsrigt plantesamfund på fugtig bund.

Ved afskrabning af det øverste muldlag fjernes det næringsberigede lag fra den tidligere landbrugsdyrkning. Dette resulterer typisk i en blotlægning af den underliggende tørvejord. Herved skabes der spiringsmuligheder for mange konkurrencesvage plantearter, hvis forekomst er betinget af tilstedeværelsen af vandmættet og minerealholdig tørvebund.

Skovnaturtyper:

Skovnaturtypebevarende drift og pleje

Med den *skovnaturtypebevarende drift og pleje* beskyttes skovnaturtyperne mod gødsning, sprøjtning og yderligere afvanding. I nogle tilfælde etableres mere naturlige vandstandsforhold. Der sikres nogle af de naturmæssigt vigtige strukturer, f.eks. vedvarende skovdække, en vis andel uforstyrret jordbund, hule og døde træer. De karakteristiske træarter for skovnaturtyperne fremmes, og invasive arter kan bekæmpes. I særlige tilfælde plejes skovnaturtyperne med gamle driftsformer såsom skovgræsning og stævning. Den samlede forventede effekt er en sikring af skovnaturtyperne.

Ny habitatnatur:

Udvidelser af naturtyper

Den nye habitatnatur skal typisk sammenbinde små, fragmenterede forekomster af naturtyperne og/eller udvide arealet af truede naturtyper. Desuden kan det være for at øge levestederne for truede arter.

Hvis udvidelserne sker på arealer med et stort potentiale for genskabelse af naturtyper, vil der med den nødvendige indsats (forbedring af vandstandsforhold, rydning, tørveafskrabning mv.) og pleje (afgræsning eller høslæt) kunne udvikles ny habitatnatur på relativt få år. Det kan f.eks. være arealer, der tidligere har rummet naturtypen og som ligger i nær tilknytning til eksisterende arealer med naturtypen. Hvis udvidelsen derimod foregår på tidligere landbrugsjord, må udvidelsen mod habitatnatur af høj kvalitet forventes at tage væsentlig længere tid (ofte flere årtier).

Strategisk miljøvurdering

For alle statslige Natura 2000 planer er der foretaget en strategisk miljøvurdering. Da der i denne Natura 2000 handleplan ikke er foretaget ændringer i forhold til den statslige Natura 2000 plan og der alene er gengivet de statslige Natura 2000 planers foranstaltninger, miljøvurderes denne handleplan ikke i henhold til lov om miljøvurdering af planer og programmer.

Bilag 1: Naturtyper og arter på udpegningsgrundlag

Udpegningsgrundlag for Habitatområde nr. H 124:

Naturtypenr.	Naturtype	Høje-Tåstrup kommune
--------------	-----------	----------------------

		Areal i ha*
3140	Kransnålalge-sø	<i>ej kortlagt</i>
3150	Næringsrig sø	<i>ej kortlagt</i>
3260	Vandløb med vandplanter	<i>ej kortlagt</i>
6210	Kalkoverdrev	0
6410	Tidvis våd eng	3,7
7140	Hængesæk	0,1
7220	Kildevæld	0
7230	Rigkær	5,7
91E0	Elle- og askeskov	0,7
I alt*		10,1
Arter		
1014	Skæv vindelsnegl	findes i området
1016	Sumpvindelsnegl	

* Omfatter ikke offentlige arealer, hvor ejeren gennemfører Natura 2000-planer i egne drifts- og plejeplaner.

Bilag 2: Kort med kortlagte naturtyper samt potentielle områder for ny habitatnatur

Bilag 3: Forklaring af Natura 2000-begreber m.m.

Begreb	Forklaring
Natura 2000	Natura 2000 er et netværk af områder i EU med særligt værdifuld natur. Natura 2000 er en samlebetegnelse for habitatområder og fuglebeskyttelsesområder. I Danmark tales om internationale naturbeskyttelsesområder, som også rummer Ramsarområder, og består af et eller flere af disse særligt udpegede områder. Natura 2000-områderne kan ses i Danmarks Miljøportal . Der er mere information om Natura 2000 på Naturstyrelsens hjemmeside
Udpegningsgrundlag	Udpegningsgrundlaget er en fællesbetegnelse for de arter og naturtyper, som findes indenfor et internationalt beskyttelsesområde og som er omfattet af listerne i habitatdirektivet eller fuglebeskyttelsesdirektivet, som forudsætter udpegningsgrundlag af beskyttelsesområder. Du kan finde udpegningsgrundlag her: Udpegningsgrundlag .
Naturtyper	Naturtyperne er defineret nærmere i " Habitatbeskrivelser, årgang 2010 ". Endvidere er alle danske naturtyper beskrevet på Naturstyrelsens hjemmeside .
Lysåbne terrestriske naturtyper	I Danmark er der 35 lysåbne terrestriske naturtyper: 1210 (Enårig vegetation på strandvolde) , 1220 (Flerårig vegetation på stenede strande) , 1230 (Klinter eller klipper ved kysten) , 1310 (Vegetation af kveller eller andre enårige strandplanter) , 1320 (Vadegræssamfund) , 1330 (Strandenge) , 1340 (Indlands-strandenge) , 2110 (Begyndende klitdannelse) , 2120 (Hvide klitter og vandremiler) , 2130 (Stabile kystklitter med urtevegetation) , 2140 (Stabile kalkfattige klitter med Empetrum nigrum) , 2160 (Kystklitter med havtorn) , 2170 (Kystklitter med gråris) , 2190 (Fugtige klitlavninger) , 2250 (Kystklitter med enebær) , 2310 (Indlandsklitter med lyng og visse) , 2320 (Indlandsklitter med lyng og revling) , 2330 (Indlandsklitter med åbne græsarealer med sandskæg og hvene) , 4010 (Våde dværgbusksamfund med klokkeling) , 4030 (Tørre dværgbusksamfund (heder)) , 5130 (Enebærkrat på heder, overdrev eller skrænter) , 6120 (Tørketålende græsvegetation på kalkrig jordbund) , 6210 (Overdrev og krat på mere eller mindre kalkholdig bund) , 6230 (Artsrige overdrev) , 6410 (Tidvis våde enge) , 6430 (Bræmmer med høje urter) , 7110 (Aktive højmoser) , 7120 (Nedbrudte højmoser) , 7150 (Lavninger på tørv med Rhynchosporion) , 7210 (Kalkrige moser og sumpe med hvas avneknippe) , 7220 (Kilder og væld med kalkholdigt (hårdt) vand) , 7230 (Rigkær) , 7140 (Overgangstyper af moser og hængesæk) , 8220 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter) , 8230 (Indlandsklipper af kalkfattige bjergarter med pionerplantesamfund) .
Sø- og vandløbsnaturtyper	I Danmark er der 7 sø- og vandløbsnaturtyper: 3110 (Kalk- og næringsfattige søer og vandhuller) , 3130 (Ret næringsfattige søer og vandhuller) , 3140 (Kalkrige søer og vandhuller med kransnålalger) , 3150 (Næringsrige søer og vandhuller med flydeplanter) , 3160 (Brunvandede søer og vandhuller) , 3260 (Vandløb med vandplanter) , 3270 (Vandløb med tidvis blottet mudder med enårige planter) .
Skovnaturtyper	I Danmark er der 10 skovnaturtyper: 2180 (Skovklit) , 9110 (Bøg på mor) , 9120 (Bøg på mor med kristtorn) , 9130 (Bøg på muld) , 9150 (Bøg på kalk) , 9160 (Ege-blandskov) , 9170 (Vinteregeskov) , 9190 (Stilkekrat) , 91D0 (Skovbevokset tørvemose) , 91E0 (Elle- og

	askeskov).
Kortlægning	Under forarbejdet til Natura 2000-planerne er en række naturtyper kortlagt ved en fysisk gennemgang af habitat-områderne. Naturtyperne er afgrænset og identificeret, og der er registreret oplysninger om struktur og artsindhold på arealerne. De kortlagte områder kan f.eks. findes på PRIOR .
Tilstandsklasse	Tilstandsklassen er udtryk for naturkvaliteten af den enkelte kortlagte naturtype. Tilstandsklassen er beregnet på baggrund af strukturindikatorer og artsdata, som er indsamlet ved kortlægningen. Ud fra strukturindikatorerne beregnes et strukturindeks, og tilsvarende beregnes et artsindeks ud fra de indsamlede artsdata. Hver især fortæller de to indeks noget om de aktuelle livsvilkår og den seneste historie på arealet. Tilstanden er en sammenvejning af de to indeks. Der er 5 tilstandsklasser: I. Høj tilstand II. God tilstand III. Moderat tilstand IV. Ringe tilstand V. Dårlig tilstand De to øverste klasser I og II opfylder Habitatdirektivets krav til gunstig bevaringsstatus under forudsætning af, at der foreligger en prognose der siger, at arealet også i fremtiden vil kunne opretholde den høje eller gode tilstand. Tilstandsklasse (inkl. struktur- og artstilstand) for en kortlagt naturtype kan ses på PRIOR .
Gunstig bevaringsstatus	En naturtypes bevaringsstatus er gunstig, når: - arealet med naturtypen i det naturlige udbredelsesområde er stabilt eller øges - den særlige struktur og de særlige funktioner, der er nødvendige for naturtypens opretholdelse, er til stede og vil være det fremover. - bevaringsstatus for de arter, der er karakteristiske for naturtypen, er gunstig. En arts bevaringsstatus anses for gunstig, når: - bestandsudviklingen viser, at arten på lang sigt vil opretholde sig selv - artens naturlige udbredelsesområde hverken er i tilbagegang eller vil blive mindsket - der er og sandsynligvis fortsat vil være et tilstrækkeligt stort levested til på lang sigt at bevare artens bestande
Natura 2000-plan	Natura 2000-planen fortæller, hvordan man skal behandle hvert af de 246 Natura 2000-områder, så man stopper tilbagegangen for naturtyper og arter i det enkelte område. Natura 2000-planen indeholder en basisanalyse af områdets aktuelle naturtilstand og trusler, mål for naturtilstanden og et indsatsprogram. Natura 2000-plan kan findes på Naturstyrelsens hjemmeside .
Natura 2000-handleplan	Natura 2000-planen udmøntes i handleplaner. En kommune skal således udarbejde en handleplan for, hvordan Natura 2000-planen vil blive realiseret inden for kommunens geografiske område på land og kystnære områder. Kommunen skal efterfølgende sikre, at handleplanen gennemføres. På tilsvarende måde har Naturstyrelsen ansvaret for at udarbejde og gennemføre handleplaner for de skovbevoksede, fredskovspligtige arealer.
Offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner	Offentlige lodsejere har mulighed for selv at udarbejde drifts- og plejeplan som opfølgning på en Natura 2000-plan.

	I Natura 2000-handleplanen skal der være resuméer af de offentlige lodsejeres drifts- og plejeplaner.
Invasive arter	Invasive arter dækker over plante- og dyrearter, der af mennesket er blevet flyttet fra en del af verden til en anden og her påvirker hjemmehørende arter negativt. Et almindeligt brugt eksempel er kæmpe-bjørneklo, som er ført til Danmark fra Kaukasus og nu giver problemer i eksempelvis moser, hvor den udkonkurrerer hjemmehørende plantearter.
Skovnaturtypebevarende drift og pleje	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov er den skovnaturtypebevarende drift og pleje defineret på følgende måde:</p> <p>Alle arealer omfattes af en basissikring med følgende indhold:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Vedvarende skovdække • Ved skovdrift skal de karakteristiske træarter for skovnaturtypen fremmes • Ved foryngelse skal der anvendes en naturvenlig foryngelse • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Uforstyrret jordbund på mindst 2/3 af arealet • Ingen øget afvanding • Bevaring af eksisterende dødt ved og træer med hulheder • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt <p>Som minimum skal alle arealer i tilstandsklasse 1 omfattes af en supplerende sikring med én eller flere af følgende tiltag:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Bevaring af store træer til død og henfald • Bekæmpelse af invasive arter • Etablering af naturlige vandstandsforhold • Forberedelse til skovgræsning
Urørt skov	<p>I Natura 2000-tilskudsordning for skov omfatter udlæg til urørt skov følgende restriktioner:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ingen skovdrift • Ingen fjernelse af levende eller døde træer • Ingen gødskning, kalkning eller kemisk bekæmpelse • Ingen forstyrrelse af jordbunden • Ingen oprensning eller nygravning af grøfter • Plejeret til handleplan-myndigheden til bekæmpelse af arter, der optræder invasivt